

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АНАЛІЗУ**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Фінансова стійкість підприємства як економічна категорія	6
2. Організаційно-методичні аспекти аналізу фінансової стійкості підприємства	10
3. Аналіз потенціалу формування та чинників зміни фінансової стійкості підприємства	16
4. Комплексна оцінка рівня фінансової стійкості підприємства	21
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку національної економіки, що характеризується мінливістю, непередбачуваністю та соціально-політичною нестабільністю, вітчизняні підприємства стикаються з багатьма проблемами, які пов'язані з дефіцитом фінансових ресурсів, посиленням інфляційних процесів, невизначеністю ринкової ситуації, недоступністю кредитних ресурсів, жорсткою конкуренцією та інше.

Нині ефективне управління фінансовими ресурсами підприємств, що спрямоване не тільки на максимізацію прибутку в короткостроковому періоді, але й на підвищення ринкової вартості підприємства, підтримку стану фінансової стабільності та рівноваги у довгостроковій перспективі, є запорукою ефективності функціонування та фінансової сталості суб'єктів господарювання. Тому проблема забезпечення фінансової стійкості підприємств на сьогодні належить до найбільш актуальних.

Проблема фінансової стійкості підприємства останнім часом стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад аналізу фінансової стійкості підприємств внесли вітчизняні вчені-економісти: Ю. Цал-Цалко, В. Гросул, Н. Власова, Л. Мельник, В. Рогожин, О. Тридід, С. Єлецьких Л. Докієнко, Л. Лігоненко, Л. Лахтіонова та ін. Серед зарубіжних науковців і практиків, які досліджували питання оцінки фінансової стійкості підприємств, слід відзначити: М. Баканова, І. Балабанова, Л. Бернстайна, В. Ковальова, М. Метьюса, В. Родіонову, Г. Савицьку, Д. Стоуна, Е. Хелферта, А. Шеремета та ін.

У наукових публікаціях зазначених вище авторів та інших науковців досить широко висвітлені теоретичні аспекти сутності та аналізу фінансової стійкості підприємств, методики управління фінансовими ресурсами підприємств у ринкових умовах з метою максимізації прибутку та забезпечення їх платоспроможності. Але деякі питання, які стосуються комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства та чинників, що на неї впливають,

залишаються відкритими. Саме об'єктивна потреба підприємств у розв'язанні цих питань обумовили актуальність теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою наукової роботи є узагальнення та подальший розвиток організаційно-методичних положень аналізу фінансової стійкості підприємства.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- поглибити дослідження сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»;
- запропонувати організаційно-технологічну модель аналізу фінансової стійкості підприємства;
- оцінити потенціал формування та вплив чинників на зміну фінансової стійкості досліджуваного підприємства;
- апробувати пропозиції щодо удосконалення методики комплексного аналізу фінансової стійкості підприємства;
- надати рекомендації щодо покращення фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес аналізу фінансової стійкості підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних і прикладних аспектів аналізу фінансової стійкості підприємства.

Методи дослідження. Дослідження проводилося із застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: спостереження, економіко-статистичного, логічного та порівняльного аналізу, групування, узагальнення і класифікації, системного та структурного підходів. Сукупний аналітичний потенціал використаного інструментарію забезпечив достовірність висновків і рекомендацій, отриманих в рамках проведеного дослідження.

Інформаційною базою дослідження виступали законодавчі та нормативні документи, закони України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців, матеріали періодичних видань, а також дані фінансової звітності підприємств

торгівлі м. Харкова.

Обробка інформації та її наочне подання здійснювались з використанням програм електронних таблиць Excel.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування розроблених пропозицій і рекомендацій з метою комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства та пошуку шляхів її підвищення.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати наукової роботи обговорювались та отримали позитивні відзиви на V міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та менеджмент у кризовий період» (м. Краматорск, 2017 р.).

За результатами дослідження опубліковано 2 наукових праці загальним обсягом 0,7 друк. арк., з яких 1 стаття обсягом 0,4 друк. арк. та 1 тези доповідей на конференції обсягом 0,3 друк. арк.

Обсяг і структура наукової роботи. Робота складається зі вступу, 4 питань, висновку, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 30 сторінок машинописного тексту і містять 2 таблиці та 3 рисунки. Список використаних джерел із 26 найменувань вміщено на 3 сторінках, 12 додатків – на 15 сторінках.

1. Фінансова стійкість підприємства як економічна категорія

В умовах глибоких кількісних і якісних, організаційних і управлінських змін, що відбуваються в Україні, однією з необхідних умов сталого розвитку підприємств всіх видів діяльності є забезпеченість їхньої фінансової стійкості.

Теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» знаходимо в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них: М.Д. Білик, К.В. Ізмайлова, В.В. Ковальов, Ю.С. Цал-Цалко, Г.В. Савицька, Л.М. Докієнко, С.Я. Єлецьких, Л.О. Лігоненко, Л.А. Лахтіонова та ін. Незважаючи на це, на сьогодні наукова думка не має загальноприйнятої точки зору щодо чіткого визначення суті поняття «фінансова стійкість підприємства», дослідження переважно зосереджуються лише на окремих її елементах.

Морфологічний аналіз поняття «фінансова стійкість» доводить існування різних теоретичних підходів до його визначення. Фінансова стійкість розглядається як економічна категорія, один із показників фінансового стану господарюючого суб'єкта; платоспроможність підприємства, здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому середовищі; характеристика, що свідчить про стабільне перевищення прибутків над витратами, вільне маневрування коштами підприємства; головний компонент загальної стійкості підприємства; результат ефективного управління структурою капіталу, активів та грошових потоків підприємства, фінансова стабільність підприємства та ін.

Зокрема, автори підручника «Фінансовий аналіз» [26, с. 354] фінансово стійким вважають таке підприємство, яке за рахунок власних активів спроможне забезпечити запаси, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

У Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків) [16] фінансова стійкість ототожнюється з

платоспроможністю підприємства і розглядається як складова його фінансового стану.

На думку Гришової І.Ю. та Лебідь Л.Є., фінансова стійкість – це економічно виражений стан підприємства, який повинен визначатись конкретним співвідношенням елементів капіталу та активів підприємства, що встановлено в його балансі, та характеризується системою фінансових показників, які формують методичний інструментарій управління фінансовою стійкістю підприємств аграрної сфери [7, с. 35]. Зазначається, що фінансова стійкість – це не лише сукупність відповідних показників, а й кваліфікована їх інтерпретація у процесі діагностики та моніторингу економічної діяльності підприємства.

Дещо іншого підходу під час визначення фінансової стійкості підприємства дотримується Глушко О.В., який наполягає на тому, що «дослідження здатності мобілізувати фінансові ресурси та використання їх у напрямку, який забезпечить економічне зростання» забезпечує більш об'єктивний погляд на це категорійне поняття [6, с. 173]. Отже, критерієм стійкості визначено достатню наявність фінансових ресурсів для забезпечення відтворення виробництва та нарощення діяльності підприємства в майбутньому періоді. Проте, на наш погляд, фінансові ресурси мають свою ціну залучення в господарську діяльність підприємства та, сформовані в масштабах, що перевищують потребу в певному проміжку часу, не генерують додаткового прибутку і супроводжуються нарощенням фінансових ризиків у часі, тобто потребують фінансового захисту. Думка, що фінансову складову економічної стійкості підприємства доцільно позиціонувати через наявність фінансових ресурсів, які є базовим потенціалом, що забезпечує економічно стійке функціонування економічного суб'єкта, є досить обмеженою з позиції ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів підприємств та оптимального управління фінансовими потоками галузі.

За визначенням Кравченко М.С., фінансова стійкість підприємства – характеристика фінансового стану підприємства, що залежить і впливає на усі

сфери його діяльності, забезпечуючи реалізацію стратегій розвитку, досягається на основі ефективного управління капіталом і рухом коштів та дозволяє стабільно розвиватися в існуючих ринкових умовах у довгостроковій перспективі [11, с. 62].

Тищенко О.М. і Норік Л.О. під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його властивість, «яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися» [24, с. 407].

Давиденко Н.М. фінансову стійкість підприємства визначає як «стабільну наявність фінансових ресурсів, достатніх для виконання фінансових зобов'язань, здатність підприємства фінансувати власну економічну та виробничу діяльність, наявність балансу між позитивними і негативними грошовими потоками, сукупну оцінку рівня його платоспроможності, ліквідності, рентабельності, кредитоспроможності та інших показників, а також передумову досягнення підприємством довгострокової фінансової рівноваги» [8, с. 351].

У роботах Лахтіонової Л.А. [13, с. 329] фінансова стійкість суб'єкта господарювання розкривається як стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт ринкової та змішаної економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення та оновлення, появу нових їх напрямків та складових».

На противагу трактуванням фінансової стійкості, що ґрунтуються на ресурсній концепції та вартісній концепції трансформації капіталу, існує підхід із яскраво вираженим імперативом стабілізації фінансового потенціалу підприємства [12, с. 275]. Згідно з цим підходом фінансово стійкими можуть вважатися лише ті підприємства, які формують власні активи виключно за

рахунок власних фінансових ресурсів, що є досить дискусійним з погляду науковців, які широко використовують механізм фінансового левериджу.

По-перше, підприємства втрачають потенціал нарощення рентабельності власного капіталу за рахунок залучених джерел.

По-друге, не допускається наявність дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки традиційно фінансову стійкість підприємства визначають через своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями. Цей підхід не має практичної реалізації в сучасних умовах розвитку економіки через дефіцит у підприємств власних фінансових ресурсів та потребу в додатковому капіталу в період розширення кон'юнктури ринку, або нарощування нематеріальних активів, які є затратними і не можуть покриватися оборотним капіталом підприємства. Через це фінансову стійкість не можна характеризувати лише за допомогою показників поточної платоспроможності підприємства, відсутності залучених ресурсів, проте, безперечно, обґрунтованим є врахування можливостей виконання поточних зобов'язань та наявність збалансованих елементів у структурі активів і капіталу підприємств, оптимізованих за критеріями мінімізації вартості інвестованого капіталу й ризиків комерційної діяльності, економічного захисту стратегічних бізнес-інтересів та нарощення ринкової вартості бізнесу на перспективу.

Таким чином, специфіка фінансової стійкості як суто економічної категорії полягає в її багатогранності, оскільки це поняття охоплює значну кількість чинників впливу на суб'єкт господарювання. Виходячи із класичної ресурсної концепції та її органічного поєднання із сучасною вартісною концепцією, фінансову стійкість пропонується трактувати як головний компонент загальної стійкості підприємства, що являє собою об'єкт фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток підприємства.

2. Організаційно-методичні аспекти аналізу фінансової стійкості підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства з одного боку є інструментом її управління, а з іншого – самостійним аналітичним процесом. Як і всякий технологічний процес, він складається з окремих етапів аналітичних робіт, кожний з яких поділяється на безліч операцій. Сполучення різноманітних операцій формують аналітичний інформаційний ланцюжок, а декілька інформаційних ланцюжків, в свою чергу, формують етап аналітичного процесу.

Дослідження процедурної сторони аналізу фінансової стійкості підприємства дозволило зробити висновок про те, що в організаційному аспекті технологічний процес оцінки фінансової стійкості доцільно розподіляти на три етапи:

- підготовчий (попередній),
- основний (саме аналітична обробка інформації);
- заключний.

Метою першого підготовчого (попереднього) етапу є ухвалення рішення щодо доцільності аналізу бухгалтерської звітності підприємства, перевірка, вибір та підготовка до аналізу даних і показників звітності. Без цього етапу може не мати сенсу наступна аналітична робота. Уже на цьому етапі виділяється проблема, що вимагає пильної уваги до себе і, звичайно, до бухгалтерської звітності, визначається мета й завдання аналізу. Даний етап особливо важливий при оцінці фінансової стійкості підприємства, що є потенційним партнером. На даному етапі здійснюється проведення візуальної і найпростішої рахункової перевірки показників бухгалтерських форм звітності за формальними ознаками і власне кажучи якісними ознаками; визначається наявність усіх необхідних форм і додатків; перевіряється правильність і ясність заповнення звітних форм (назва підприємства, чи галузь вид діяльності, організаційно-правова форма, тобто реквізити, а також звітна дата, необхідні підписи тощо); виконується арифметична перевірка, що полягає у встановленні

правильності підрахунку підсумкових і проміжних результатів; погоджуються показники різних форм звітності. За результатами виконаної роботи робиться висновок про вірогідність бухгалтерської звітності і можливості її використання для оцінки фінансової стійкості підприємства, а також про те, чи бажано мати його як ділового партнера.

Другий (основний) етап проведення аналітичних процедур, тобто розрахунку системи кількісних і якісних показників, що дають комплексну характеристику й оцінку фінансової стійкості підприємства і можуть бути використані у просторово-часових зіставленнях. Більш детальний аналіз з метою пошуку резервів і напрямків зміцнення фінансової стійкості пов'язаний з вибором оптимальних рішень з коректування поточної діяльності і прогнозування результатів.

На третьому (заключному) етапі узагальнюються результати аналізу, формуються висновки, здійснюється розробка заходів направлених на посилення фінансової стійкості підприємства, оформляються результати дослідження із забезпеченням їх гласності.

У загальному вигляді технологічна структура процесу аналізу фінансової стійкості, запропонована нами для ТОВ «Діоніс», представлена в додатку А.

Разом з тим реалізація процедур аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства обумовлюється як специфікою його роботи, так і обраними видами аналізу і методами його проведення, виходячи з цілей і задач аналізу, інформаційної бази, технічного забезпечення, досвіду і кваліфікації аналітика. Аналітичні розрахунки є базою для прийняття управлінських рішень, однак остаточний їх варіант повинен прийматися з урахуванням додаткових чинників.

Як свідчать результати дослідження, логіка аналітичної роботи припускає її організацію у вигляді двохмодульної структури, тобто найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та деталізованого аналізу фінансової стійкості підприємства (рис.1).

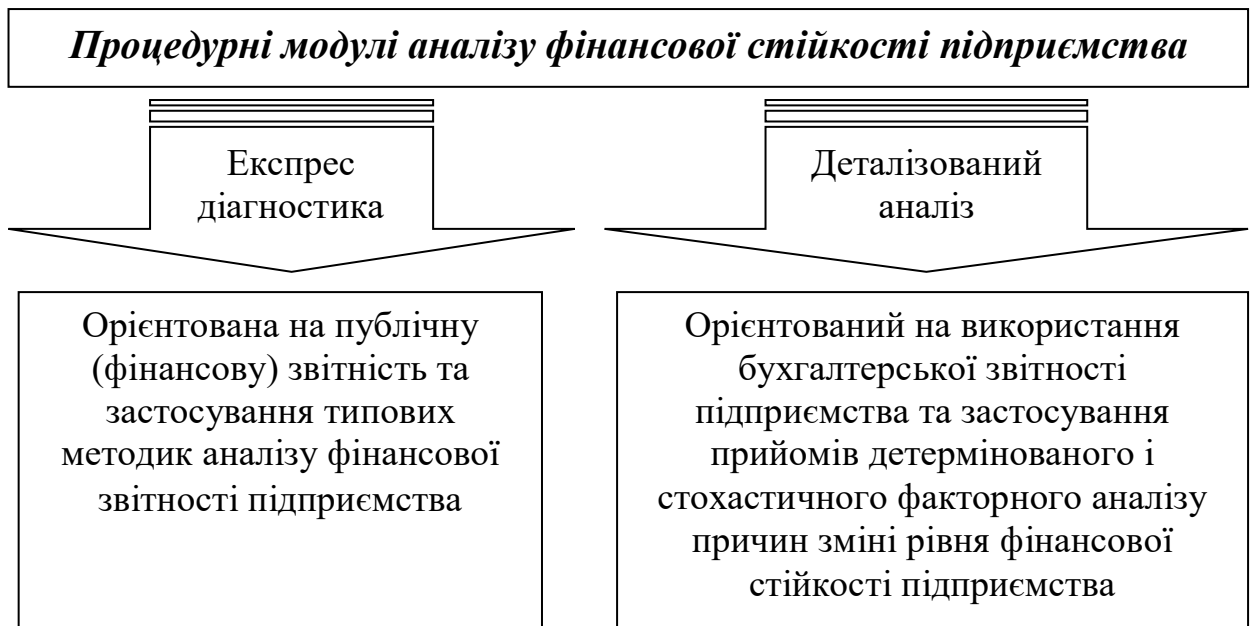

Рис. 1. Референтна модель модульної структури аналізу фінансової стійкості підприємства

Сфера того чи іншого аналізу для кожного суб'єкту ринкових відносин, що цікавиться фінансовою стабільністю конкретного підприємства, має різний пріоритет. Та разом з тим, виявлення фінансової стійкості підприємства, тобто її якісного економічного стану, одержує своє кількісне вираження через систему показників, які доцільно розподілити на дві на групи – абсолютні та відносні. За допомогою абсолютних показників, визначається основна тенденція зміни фінансової ситуації, а також розраховується цілий ряд результативних і якісних показників. На підставі ж відносних показників (коефіцієнтів), у вітчизняній і закордонній практиці прийнято формувати висновки про фінансову ситуацію, що склалася.

Узагальнюючи вищевикладене, пропонуємо аналіз стану фінансової стійкості підприємства деталізувати за наступними напрямками:

- розрахунок кількісних і якісних показників фінансової стійкості підприємства;
- порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують фінансову стійкість, з нормативними і показниками, що рекомендуються;

- визначення тенденцій зміни розрахункових показників фінансової стійкості підприємства (просторово-часовий аналіз);
- оцінка впливу чинників на зміну фінансової стійкості підприємства;
- аналіз і оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогностичного аналізу фінансових коефіцієнтів.

Для установлення відповідності між внутрішніми і зовнішніми оцінками фінансової стійкості необхідно керуватись єдиним методологічним і методичним стрижнем, що поєднує різні види аналізу. У зв'язку з цим вважаємо доцільним наявність єдиних вимог, що висуваються до методики оцінки фінансової стійкості. А саме: вона повинна мати системний характер, бути оперативною, зручною в застосуванні, а також виявляти і досліджувати відповідні фактори й існуючі зв'язки з метою глибокої і достовірної оцінки можливої фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, реалізацію процедурної сторони аналізу фінансової стійкості підприємства можливо представити схематично у вигляді організаційно-технологічної моделі, яка відображає послідовність реалізації аналітичних процедур і використання відповідних методів дослідження (додаток Б). Логіка наведених на рисунку методичних підходів і процедур в оцінці фінансової стійкості підприємства за окремими напрямками являє собою методику аналізу і полягає у поетапному вирішенні певних завдань.

Серед наведених етапів аналізу фінансової стійкості підприємства найбільш дискусійним є добір системи показників та встановлення їх критеріальних значень. Стосовно показників для оцінки фінансової стійкості зазначимо, що вони діляться на абсолютні та відносні, а їх сьгоднішнє різноманіття заважає й утрудняє проведення аналізу, призводить до складностей висновків про фінансову стійкість підприємства через важке стикування результатів за деякими з них. Наразі однозначних критеріїв оцінки фінансової стійкості, що були б загально визнаними, поки не існує. З метою виявлення найбільш важливих показників господарсько-фінансової діяльності підприємства, що визначають його фінансову стійкість, нами були вивчені

методики фундаментального аналізу фінансового стану підприємств, які знайшли широкого застосування у вітчизняній і закордонній практиці. Аналіз сучасної економічної літератури з цього питання [3; 4; 10; 12; 25] показав, що незважаючи на різноманітність підходів до оцінки фінансового стану підприємств вітчизняні і закордонні фахівці єдині в думці про те, що:

- для комплексної оцінки фінансової стабільності і незалежності підприємства необхідний розрахунок відповідних абсолютних і відносних показників;

- економічна оцінка рівня фінансової стійкості підприємства здійснюється на підставі відносних показників (коефіцієнтів), що відбивають наявність і використання фінансових ресурсів, склад і структуру джерел фінансування, забезпечення активів власними обіговими коштами. Розрахунок цих показників здійснюється на основі інформації, що міститься у фінансовій звітності підприємств;

- висновок про ступінь фінансової стійкості підприємства робиться на основі порівняння його відносних коефіцієнтів з нормативними значеннями, середньогалузевими чи середніми в конкуруючій групі. Як база порівняння можуть виступати теоретично обґрунтовані чи отримані в результаті експертних оцінок величини, що характеризують оптимальні чи критичні, з погляду стійкості, фінансового положення значення показників. Такі величини фактично виконують роль нормативів для фінансових коефіцієнтів, хоча методика їхнього розрахунку в залежності від галузей економіки поки що відсутня.

Разом з тим, набір відносних показників, що застосовуються для аналізу фінансової стійкості підприємств не устоявся. З цієї причини пильної уваги й істотного удосконалення потребує формування оптимальної системи показників, яка б задовольняла потреби податкових органів, банків, акціонерів і партнерів підприємства за договірними відносинами, а також найбільше точно і повно характеризувала фінансову стійкість і результати фінансово-господарської діяльності підприємства. При доборі пріоритетних універсальних

показників, що характеризують діяльність торговельних підприємств, ми виходили насамперед з галузевої специфіки формування і використання фінансових ресурсів, простоти розрахунку, наявності та доступності інформації, виключення повторень в оцінці тих чи інших сторін фінансової стійкості, а також забезпечення комплексності оцінки при обмеженій кількості показників.

Таким чином, дослідження різних підходів до аналізу й оцінки фінансової стійкості комерційних підприємств дозволило нам зупинити свій вибір на оптимальній, на нашу думку, з погляду їхньої раціональності і достатності, системі оціночних показників фінансової стійкості торговельного підприємства, яку наведено у додатку В.

Всі відібрані нами показники відповідають висунутим умовам і належать до наступних індикаторних груп:

- стану і структури капіталу. Відбивають наявність та співвідношення окремих елементів капіталу торговельного підприємства і його здатність відповідати за зобов'язаннями на довгостроковій основі;

- стану основних і оборотних засобів. Відображають співвідношення між елементами активів підприємства та характеризують рівень забезпеченості активів джерелами їх формування.

Застосування наведеної системи оціночних показників дасть змогу об'єктивно оцінити результати фінансово-господарської діяльності підприємств, виявити основні чинники впливу і зміну їх фінансової стійкості, а також розробити заходи щодо формування раціональної структури балансу, оптимізації обсягу і темпів приросту прибутку, пошуку невикористаних можливостей підвищення фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Запропонована послідовність проведення аналізу фінансової стійкості, на нашу думку, допоможе правильно організувати роботу і заощадити час.

3. Аналіз потенціалу формування та чинників зміни фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість будь-якого підприємства постійно змінюється від впливом різноманітних чинників. Про це свідчить динаміка основних показників її оцінки за сукупністю підприємств м. Харкова та Харківської області (додаток Г). Так протягом 2014-2017 років відбувалось коливання фінансової стійкості підприємств України за більшістю видами економічної діяльності. Якщо на початок 2014 року до групи підприємств з часткою власного капіталу 50% і більше входили підприємства таких видів діяльності, як сільське, лісове та рибне господарство; фінансова та страхова діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, освіта, то на початок 2018 року до цієї групи також увійшли підприємства транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. При цьому частка власного капіталу установ освіти скоротилась до 40,0%. Від'ємне значення коефіцієнту автономії свідчить про збитковість діяльності підприємств тимчасового розміщування й організації харчування.

За величиною коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами, який відображає частину оборотних активів, що фінансується за рахунок власних джерел, також слід відзначити його суттєві коливання і недотримання нормативних вимог майже за половиною видів економічної діяльності.

Для більш детального вивчення динаміки фінансової стійкості торговельних підприємств було обрано ТОВ «Діоніс», яке займається оптовою роздрібною торгівлею продовольчих товарів. Вихідні дані для аналізу фінансової стійкості наведено у додатку Д.

Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Діоніс» свідчать, що протягом досліджуваного періоду підприємство мало нестійкий фінансовий стан, але позитивну динаміку за всіма показниками (додаток Ж). Так, загальна величина джерел формування запасів і витрат збільшилась в порівнянні з 2015

роком на 76,5 тис. грн., а у порівнянні з 2016 роком на 48,0 тис. грн. Перевищення загальної величини джерел формування запасів і витрат над величиною запасів і витрат обумовило їх надлишок на кінець 2017 року в розмірі 8,7 тис. грн., що на 2,0 тис. грн. більше, ніж на початок року.

Результати розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства наведено у додатку К.

З наведених даних видно, що впродовж періоду, що аналізується, коефіцієнт автономії зменшився з 0,577 у 2014 році до 0,562 у 2016 році, або на 1,5 %, але порівняно з 2016 роком він зріс на 0,2 %. Незважаючи на такі зміни фактичне значення даного коефіцієнта перевищує критичне, що свідчить про фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

На кінець звітної року на кожен гривню позикового капіталу припадає власного 1,285 грн., що на 0,057 грн. менше, ніж на кінець 2016 року, і на 0,232 грн. менше 2015 року.

Позитивно можна оцінити динаміку частки майна, яка фінансується за рахунок стійких джерел. На кінець звітної періоду коефіцієнт стійкості фінансування склав 0,562, що на 0,002 більше, ніж на кінець 2016 року, але є меншим за нормативне значення.

Зазначимо, що досить вигідною для підприємства є стійка тенденція до збільшення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами. Впродовж періоду, що аналізується, значення даного коефіцієнтів відповідають встановленим нормативам.

Для збереження або підвищення фінансової стійкості підприємства необхідно постійно досліджувати чинники, що спричиняють появу негативних тенденцій і явищ у розвитку підприємств України. Дослідження внутрішніх чинників було спрямовано на з'ясування характеру їх впливу на зміну показника запасу фінансової стійкості.

Факторний аналіз запасу фінансової стійкості (ЗФС), результати якого узагальнено в табл. 1, проведено з урахуванням таких чинників, як операційний дохід (ОД), постійні витрати (ПВ) та змінні витрати (ЗВ), на підставі моделі:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПВ - ЗВ}{ОД - ЗВ} \times 100. \quad (1)$$

Таблиця 1

**Узагальнення впливу чинників на зміну запасу фінансової стійкості
ТОВ «Діоніс»**

Чинник	Розмір впливу порівняно з	
	2015 роком	2016 роком
1. Операційний дохід	14,33	12,73
2. Постійні витрати	-4,56	-4,40
3. Змінні витрати	-17,86	-17,36
Разом	-8,09	-9,03

Розрахунки показали наявність тенденції зниження запасу фінансової стійкості підприємства, який порівняно з 2016 роком зменшився на 9,2 відсоткових пункти, а порівняно з 2015 роком – на 8,09 відсоткових пункти. Протягом досліджуваного періоду основною причиною падіння запасу фінансової стійкості було зростання суми як постійних, так і змінних витрат.

Порівняно з 2016 роком внаслідок збільшення постійних витрат на 176,7 тис. грн. (5,88%), а змінних витрат на 722,0 тис. грн. (7,09%) запас фінансової стійкості зменшився відповідно на 4,4 і 17,36 відсоткових пункти. Єдиним чинником, який позитивно вплинув на зміну результативного показника, стало збільшення операційного доходу на 4,27%. Завдяки цьому запас фінансової стійкості підвищився на 12,73 відсоткових пункти.

З метою комплексної оцінки чинників зовнішнього і внутрішнього впливу на зміну фінансової стійкості підприємства застосовано метод SPACE-аналізу. При визначенні системи критеріїв враховано специфіку підприємства, ефективність використання його ресурсів, рівень конкурентної боротьби, а

також поставлені завдання та цілі. Оцінка здійснена із залученням експертів підприємства.

Для оцінки фінансової сили підприємства було обрано такі показники, як ліквідність, оборотність активів, рентабельність власного капіталу, фінансова незалежність, стабільність отримання прибутку (додаток М). Кожен із них оцінено за п'ятибальною шкалою. Кожному критерію було присвоєно відповідну вагу, яка визначає його значущість щодо всієї сукупності критеріїв та міститься в діапазоні від 0 до 1. З урахуванням ваги за кожним критерієм визначено його зважену оцінку та оцінку групи загалом.

Результати розрахунків показали, що фінансова сила ТОВ «Діоніс» оцінюється у 3,2 бали. Такий результат можна пояснити: 1) низькими значеннями показників абсолютної ліквідності (0,03; 0,024; 0,018 відповідно у 2015-2017 рр. за нормативу 0,2–0,25) та поточної ліквідності (1,632; 1,624; 1,675 відповідно у 2015-2017 рр. за нормативу 2–2,5); 2) фінансово незалежним, але нестійким фінансовим станом підприємства; 3) доволі високим рівнем рентабельності власного капіталу, який має тенденцію до зниження; 4) стабільним отриманням прибутку.

При оцінюванні конкурентних переваг досліджуваного підприємства враховувались його ринкова частка, прихильність покупців, товарна структура та рентабельність продажів та цінова політика. Не дивлячись на значну кількість конкурентів підприємство міцно займає свої позиції на ринку. Товарна структура включає папір та картон для поліграфії, поліграфічні матеріали та інші групи товарів. Цінова політика підприємства орієнтована на споживачів із середнім рівнем доходів. З урахуванням цього зважена оцінка конкурентних переваг ТОВ «Діоніс» становить 3,6 бали.

Загальна зважена оцінки привабливості галузі, яка отримана за результатами експертного дослідження потенціалу зростання галузі, конкурентної ситуації, стадії життєвого циклу галузі, використання ресурсів, капіталоемності, бар'єрів входження на ринок, становить 3,4 бали і є меншою ніж загальна зважена оцінка за попереднім критерієм.

Для оцінки за останнім критерієм «Стабільність середовища» були обрані такі показники: інновації і НТП, інфляція, варіація попиту, державне регулювання галузі, агресивність конкурентів, маркетингові дослідження. Отже, в результаті проведених розрахунків видно, що саме за цим критерієм отримана найбільша загальна зважена оцінкою – 3,95 бали. Такий результат пояснюється тим, що досліджуване підприємство займається торгівлею таких товарів, попит на які майже не змінюється. Підприємство постійно проводить маркетингові дослідження і слідкує за змінами попиту на ринку.

Для графічного відображення отриманих результатів побудовано графік стратегічного положення і оцінки дій ТОВ «Діоніс» (рис. 2).

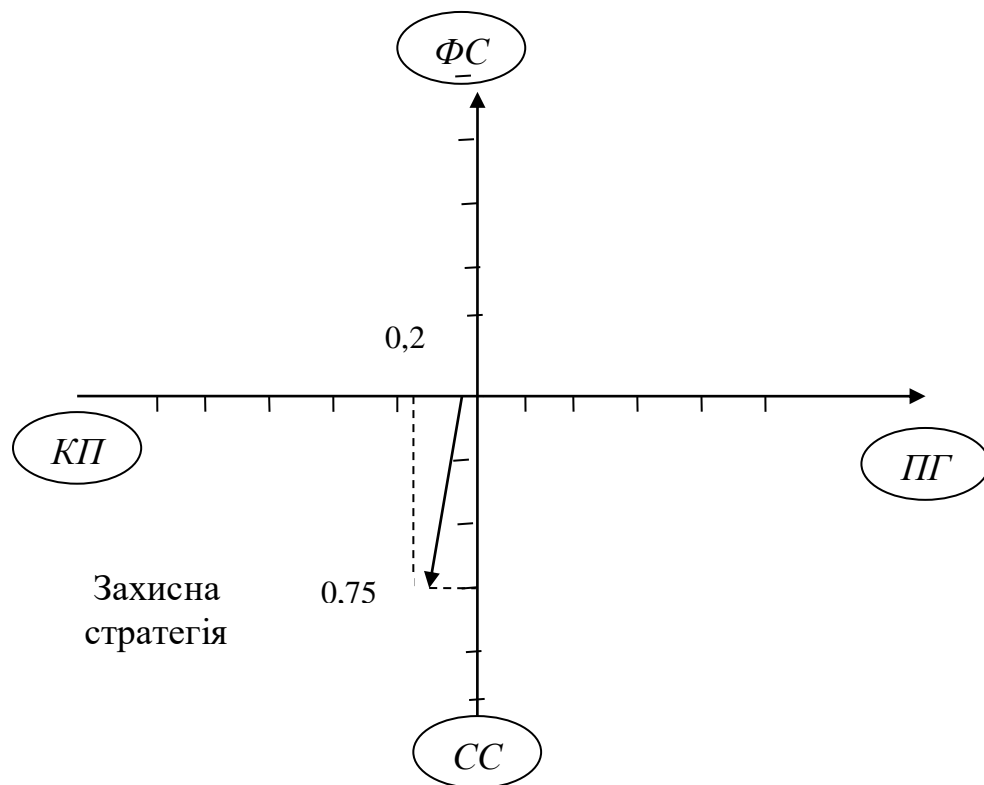

Рис. 2. Графік стратегічного положення і оцінки дій ТОВ «Діоніс»

Напрямок вектора вказує на притаманну досліджуваному підприємству стратегію. Для ТОВ «Діоніс» – це захисна стратегія. Вона характерна для підприємств, які функціонують у привабливій галузі, проте підприємству не вистачає конкурентної сили і фінансових ресурсів. Основним напрямком

стратегії є приділення особливої уваги існуючим загрозам з метою їх знешкодження та поліпшення фінансового стану підприємства.

Таким чином, проведена оцінка впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства на зміну його фінансової стійкості свідчить про неналежну увагу управлінського персоналу до питань раціонального використання всіх ресурсів підприємства, а також слабку конкурентну позицію.

4. Комплексна оцінка рівня фінансової стійкості підприємства

Комплексну оцінку фінансової стійкості та стабільності функціонування торговельного підприємства слід проводити шляхом обчислення інтегрального показника рівня фінансової стійкості. Задля його визначення пропонуємо використовувати рейтингову систему оцінювання, яка є найбільш ефективною, оскільки дозволяє:

- обчислити і порівняти досягнутий рівень фінансової стійкості підприємства із нормативом;
- порівняти підприємства за рівнем фінансової стійкості;
- визначити місце підприємства серед інших підприємств галузі;
- виділити найкращі підприємства й стимулювати гірші до покращення своєї діяльності.

Рейтингова оцінка здійснюється на основі офіційної звітності, тому об'єктивність таких рейтингів значною мірою залежить від достовірності даних, за якими виконуються розрахунки, і системи використовуваних показників. Рейтинг не лише дозволяє отримати інтегральну оцінку фінансової стійкості підприємства, але й допомагає інвесторам вибрати саме те підприємство, яке відповідає їх критеріям, правильно розмістити вільні фінансові ресурси, забезпечити збереження вкладів та отримати найбільші можливі прибутки.

Проведені дослідження довели, що рейтингові системи оцінки відрізняються одна від одної методиками розрахунку, джерелами отримання інформації, показниками, які використовуються, їх кількістю та широтою охоплення підприємств, рейтинг яких установлюють. У цілому можна виділити такі основні етапи методики комплексної порівняльної рейтингової оцінки фінансової стійкості підприємств:

- 1) вибір методики рейтингового оцінювання;
- 2) збір й аналітична обробка вихідної інформації за певний період;
- 3) обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки рівня фінансової стійкості;
- 4) розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки;
- 5) визначення рейтингу підприємств шляхом їх ранжирування за рівнем фінансової стійкості.

Для рейтингової оцінки рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі пропонуємо використовувати методи багатомірного порівняльного аналізу, зокрема бальний метод та метод Дельфі, та запропоновану раніше систему показників.

Застосування бального методу оцінювання рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі передбачає оцінку показників фінансової стійкості згідно зі шкалою оцінювання фінансового стану позичальника, урахування їх вагового значення і вагового коефіцієнту груп показників стану і структури капіталу та стану основних і оборотних активів й наприкінці визначення загального балу і порівняння його з допустимим балом, розрахованим на основі методики, розробленої Докієнко Л.М. [9].

Установлення рейтингової оцінки підприємств на основі коефіцієнтів стану і структури капіталу та стану основних і оборотних активів, на нашу думку, є найбільш доречним, адже вони якнайкраще характеризують фінансову забезпеченість й ефективність використання коштів підприємством. З метою встановлення рейтингу торговельного підприємства на основі його фінансової стійкості було виставлено оцінку кожному показнику згідно додатку Н. Вихідні

дані для розрахунків містить додаток П.

Бальні значення показників досліджуваних підприємств, які подано у додатку Р, зважені на вагомість кожного показника за формулою:

$$K_i = K\phi_i \times \alpha_i, \quad (2)$$

де K_i – значення i -го коефіцієнта з урахуванням вагомості;

$K\phi_i$ – фактичне значення i -го коефіцієнта;

α_i – вагоме значення i -го коефіцієнта.

Отримані за групами значення було відкориговано на ваговий коефіцієнт групи і визначено рейтинг підприємств на підставі інтегрального показника фінансової стійкості, що обчислений за формулою:

$$I_{fc} = \sum K_i \times \beta_i, \quad (3)$$

де β_i – ваговий коефіцієнт окремої групи показників.

Найбільш фінансово стійким є підприємство торгівлі, що має найбільшу кількість балів. Дані додатку П свідчать, що це ТОВ «Фрутті». Це підприємство має найбільшу загальну кількість балів, тому що значення його показників фінансової стійкості є набагато вищими за нормативні, отже, воно найнадійніше, комерційна діяльність приносить найбільший ефект і воно є більш фінансово стійким. Дещо менший рівень фінансової стійкості у ТОВ «Орхідея», ТОВ «Біола», ТОВ «Хвиля» та ТОВ «Кристал». Стосовно досліджуваних ТОВ «Кріан» та ТОВ «Грот», ТОВ «Бріз» і ТОВ «Діоніс» зазначимо, що загальна кількість балів їх фінансової стійкості суттєво нижча за встановлений за допомогою наших розрахунків мінімум балів, тому вони є фінансово нестійкими, а отже, непривабливими для інвесторів і спонсорів.

Серед досліджуваних підприємств є підприємства, які за результатами комплексної оцінки отримали однакову кількість балів (ТОВ «Кріан», ТОВ «Грот», ТОВ «Бріз»). У такому випадку при визначенні рейтингу Поддєрьогін А.М. та Наумова Л.Ю. [18] радять брати до уваги те, у якого підприємства більші значення показників, і на цьому обґрунтовувати свої

висновки. Проте це додаткові процедури ускладнюють технологію комплексної оцінки фінансової стійкості та подовжують сам процес оцінювання. Усунути ці недоліки і отримати однозначну відповідь щодо рейтингу підприємства за рівнем його фінансової стійкості дозволяє метод Дельфі.

Алгоритм побудови порівняльної комплексної оцінки рівня фінансової стійкості підприємств передбачає визначення рейтингу шляхом послідовної реалізації наступних процедур:

1. Припускається, що визначена система критеріїв оцінки фінансової стійкості і показники, що входять до неї, обчислені за даними фінансової звітності порівнюваних підприємств. Розраховані показники записують у вигляді матриці a_{ij} , в якій рядки відповідають порядковим номерам показників, а графи відповідають порядковим номерам порівнюваних підприємств.

2. Для кожного показника визначається найкраще значення (воно може бути максимальним, мінімальним або іншим оптимальним значенням залежно від змісту показника) і проставляється в додаткову графу матриці, яка відповідає еталонному підприємству.

3. Матриця a_{ij} нормується за показниками додаткової графи, у результаті чого формується матриця x_{ij} координат підприємств відносно еталона. Її показники формуються шляхом ділення показників кожного рядка матриці a_{ij} на показник додаткової графи A_{max} .

$$x_{ij}^{\max} = \frac{a_i}{A_{\max}} \quad (4)$$

4. Рейтингова оцінка кожного порівнюваного підприємства розраховується за формулою:

$$R_i = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - x_{ij})^2} \quad (5)$$

Тобто знаходиться сума різниць між одиницею і кожним показником підприємства, які відносяться до квадрату, а із суми вираховується корінь

квадратний. Геометричний зміст рейтингової оцінки – це відстань від точки з координатами показників порівнюваного підприємства до точки з одиничними координатами, що відповідає еталонному підприємству. Таким чином, рейтингова оцінка показує ступінь наближеності показників порівнюваного підприємства до показників еталонного підприємства.

5. Упорядкування підприємств здійснюється за значеннями показника рейтингової оцінки. Найвищий рейтинг присвоюється підприємству, яке має мінімальне значення рейтингової оцінки.

Наведений алгоритм побудови порівняльної комплексної рейтингової оцінки може застосовуватись для порівняння як показників підприємств за звітний період, так і темпів зміни показників за порівняльні періоди. У першому випадку порівнюється рівень фінансової стійкості підприємств, а в другому – динаміка зміни рівня фінансової стійкості одного підприємства. Порівняння підприємств буде об'єктивним, якщо воно водночас буде проводитись і на основі показників за звітний період, і на основі темпів змін показників, об'єднаних в єдину сукупність показників, використовуваних для порівняння.

Переваги обраної методики рейтингової оцінки полягають у тому, що вона:

- базується на комплексному, багатомірному підході до оцінки фінансової стійкості торговельного підприємства;
- здійснюється на основі даних бухгалтерської звітності;
- є порівняльною оцінкою;
- використовує гнучкий обчислювальний алгоритм, що реалізує можливість математичної моделі порівняльної комплексної оцінки фінансової стійкості господарюючого суб'єкта.

Викладену вище методику було застосовано для визначення рівня фінансової стійкості ТОВ «Діюніс» у порівнянні з аналогічними підприємствами торгівлі. Результати багатомірного аналізу наведені у табл. 2 та на рис. 3.

Таблиця 2

Порівняльна комплексна оцінка фінансової стійкості торговельних підприємств (за даними на початок 2018 року)

№ з/п	Назва підприємств	Значення інтегрального рейтингового показника	Місце (рівень фінансової стійкості)
1	ТОВ «Хвиля»	1,498	4
2	ТОВ «Кріан»	1,855	7
3	ТОВ «Грот»	2,103	8
4	ТОВ «Біола»	1,426	3
5	ТОВ «Бріз»	1,834	6
6	ТОВ «Кристал»	1,633	5
7	ТОВ «Фрутті»	1,085	1
8	ТОВ «Діоніс»	2,296	9
9	ТОВ «Орхідея»	1,105	2

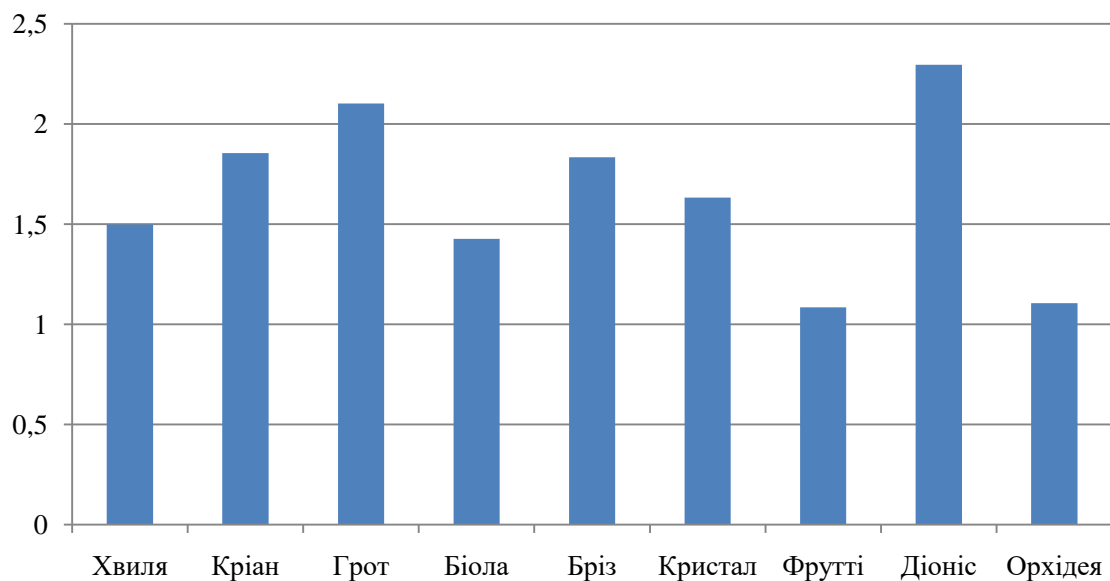

Рис. 3 Рівень фінансової стійкості підприємств торгівлі (за даними на початок 2018 року)

Дані табл. 2 свідчать про те, що найбільш високий рівень фінансової стійкості у ТОВ «Фрутті» та ТОВ «Орхідея», дещо нижчий порівняно із

найкращими підприємствами, проте вищий за середній рівень фінансової стійкості у ТОВ «Біола», ТОВ «Хвиля» та у ТОВ «Кристал».

Нижче за середній за даною сукупністю торговельних підприємств рівень фінансової стійкості у досліджуваного нами ТОВ «Кріан» та ТОВ «Бріз», що свідчить про фінансову залежність цих підприємств, погіршення результатів комерційної діяльності та труднощі із виконанням платіжних зобов'язань. Найгірший рівень фінансової стійкості порівняно з типовими підприємствами констатується у ТОВ «Грот» та ТОВ «Діоніс». Керівництву цих підприємств слід приділити більше уваги підвищенню рівня фінансової стійкості. Останнього можливо досягнути лише шляхом раціонального використання майна та джерел його утворення.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що запропоновані нами методика й методичні підходи до оцінки фінансової стійкості торговельного підприємства нададуть можливості виходячи з цілей та задач аналізу вибирати, підготовувати й оцінювати наявну інформацію, обґрунтовувати застосування обліково-аналітичних процедур і способів аналізу, підводити його підсумки, формувати висновки і розробляти рекомендації, проводити порівняльну оцінку рівня фінансової незалежності підприємств. Крім цього, вони будуть сприяти раціональній побудові функціональної системи взаємозв'язків з проведення аналізу, підвищенню його якості й ефективності.

Викладена методика оцінки фінансової стійкості дозволяє виконувати як експрес-аналіз, так і глибокий деталізований аналіз. Вона пристосована до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів, надає можливості проводити комплексний аналіз і оцінювати діяльність торговельних підприємств у динаміці, і порівняно з іншими підприємствами галузі, дозволяє адаптувати методику оцінки фінансової стійкості для підприємств різних організаційно-правових форм власності.

Висновки

У науковій роботі здійснено узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних аспектів аналізу фінансової стійкості підприємства. Результати проведеного дослідження дозволили зробити ряд висновків.

1. Дослідження сутності фінансової стійкості підприємства довело відсутність єдиного підходу щодо змісту даної категорії. На нашу думку, фінансову стійкість слід трактувати як головний компонент загальної стійкості підприємства, що являє собою об'єкт фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток підприємства.

2. Аналіз фінансової стійкості підприємства з одного боку є інструментом її управління, а з іншого – самостійним аналітичним процесом. В організаційному аспекті технологічний процес аналізу фінансової стійкості охоплює підготовчий (попередній), основний (саме аналітична обробка інформації) та заключний етапи. Разом з тим реалізація процедур аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства обумовлюється як специфікою його роботи, так і обраними видами аналізу і методами його проведення, виходячи з цілей і задач аналізу, інформаційної бази, технічного забезпечення, досвіду і кваліфікації аналітика.

3. Розглянувши методичні підходи до аналізу фінансової стійкості підприємства, зроблено висновок, що найбільшої уваги потребують коефіцієнтний та комплексний підходи. Основою коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства є обчислення та аналіз низки фінансових коефіцієнтів, які належать до двох індикаторних груп. Одна з груп охоплює показники, що відбивають наявність та співвідношення окремих елементів капіталу торговельного підприємства і його здатність відповідати за зобов'язаннями на довгостроковій основі, а інша – показники забезпеченості активів джерелами їх формування.

4. Аналіз потенціалу формування та рівня фінансової стійкості,

проведений з використанням запропонованої системи показників за даними фінансової звітності ТОВ «Діоніс», дозволив зробити висновок про нестійкий фінансовий стан досліджуваного підприємства, але позитивну динаміку за всіма показниками джерел формування запасів і витрат. Розрахована система відносних показників свідчить про те, що на підприємстві протягом 2017 року зростає його фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Проте вона все ще залишається значно нижчою порівняно з рівнем 2015 року.

5. На зміну фінансової стійкості підприємства впливають різні чинники, з метою управління якими їх можна об'єднати у групи за різними ознаками. Дослідження внутрішніх чинників було спрямовано на з'ясування характеру їх впливу на зміну показника запасу фінансової стійкості. Визначено, що протягом останніх двох років основною причиною падіння запасу фінансової стійкості було зростання суми як постійних, так і змінних витрат. Для комплексної оцінки чинників зовнішнього і внутрішнього впливу на зміну фінансової стійкості підприємства використано метод SPACE-аналізу.

6. З метою комплексної оцінки рівня фінансової стійкості підприємства в роботі запропоновано використовувати інструментарій порівняльного багатомірного аналізу, зокрема бальний метод та метод Дельфі, реалізація яких відносно досліджуваної сукупності торговельних підприємств дозволила виявити, що найбільш високий рівень фінансової стійкості у ТОВ «Фрутті» та ТОВ «Орхідея», дещо нижчий порівняно із найкращими підприємствами, проте вищий за середній рівень фінансової стійкості у ТОВ «Біола», ТОВ «Хвиля» та ТОВ «Кристал». Нижче за середній за даною сукупністю торговельних підприємств рівень фінансової стійкості у досліджуваного нами ТОВ Кріан» та ТОВ «Бріз», що свідчить про фінансову залежність цих підприємств, погіршення результатів комерційної діяльності та труднощі із виконанням платіжних зобов'язань Найгірший рівень фінансової стійкості порівняно з типовими підприємствами констатується у ТОВ «Грот» та ТОВ «Діоніс».

7. Для зміцнення фінансової стійкості досліджуваного підприємства запропоновано розробити стратегію і тактики управління зовнішніми

чинниками (платоспроможний попит споживачів, конкурентів, ступінь розвитку фінансового ринку і зовнішньоекономічних зв'язків), зменшити суму поточних внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства за рахунок скорочення суми постійних та змінних витрат, розширити інформаційної бази процесу управління фінансовою стійкістю підприємства на основі модифікації управлінської інформації, що дозволить своєчасно, повно і систематично мати інформацію про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаменко М. І., Василькова К. Ю., Янцевич А. А. Внутрішні та зовнішні фактори фінансової стійкості монопродуктової компанії // Бізнес Інформ. – 2017. – №3. – С. 312–319.
2. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
3. Борщук І.В. Показники фінансової стійкості як складова виміру ефективності функціонування підприємства / І.В. Борщук, О. В. Глушко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 722. – С. 17–21.
4. Бугай В.З. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В.З. Бугай, В.М. Омельченко // Держава та регіони. – 2016. – № 1. – С. 34–39.
5. Геращенко І. О. Напрямки підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю на підприємстві / І. О. Геращенко // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 65-68.
6. Глушко О. В. Фінансова стійкість як категорійне поняття / О. В. Глушко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – 2015. – Вип. 21.18. – С. 171–175.
7. Гришова И. Ю. Социально-экономическое развитие предприятий в контексте решения экономических конфликтов / И. Ю. Гришова, Л. Е. Лебедь // Актуальные проблемы экономики и управления. – 2015. – № 2. – С. 33–37.
8. Давиденко Н.М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз / Н.М. Давиденко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – Серія «Економіка». – Випуск 1 (47). – Т.1. – С. 350-353.
9. Докієнко Л. М. Чинники управління фінансовою стійкістю

підприємств / Л. М. Докієнко, В. М. Кочетков, Г. С. Литвинов // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2013. – Випуск 11. – С.248-259

10. Єлецьких С.Я. Управління фінансово стійким розвитком підприємства : монографія / С. Я. Єлецьких; НАН України, Ін-т економіки пром-ті, Донбас. держ. машинобуд. акад. – Краматорськ : ДДМА, 2012. – 475 с.

11. Кравченко М.С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства / М.С. Кравченко // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 2. – С. 61-63.

12. Лагодієнко Н.В. Складові забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств / Н.В. Лагодієнко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 3 (3). – С. 273-279.

13. Лахтіонова Л.А. Економічна категорія «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л. А. Лахтіонова // Наук. пр. Кіровоград. нац. техн. ун-ту екон. науки : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 6. Ч. II. – С. 327-338.

14. Лисенко Ю.Р. Фінансова стійкість підприємства: економічна суть і підходи до оцінювання / Ю.Р. Лисенко // Інноваційний розвиток харчових виробництв, ресторанно-готельного бізнесу та торгівлі : зб. наук. пр. здобувачів вищої освіти / [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2017. – С. 19-26

15. Лисенко Ю.Р. Фінансова стійкість підприємства: тенденції розвитку та чинники впливу / Ю.Р. Лисенко // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та менеджмент у кризовий період». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С.69-74

16. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/ua-zmwcnt.htm>

17. Оспіщев В.І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість

підприємств / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць. – Харків : ХДУХТ. – 2009. – Вип. 2(10). – С. 218-223.

18. Поддєрьогін А. М. Фінансова стійкість підприємств у економіці України: монографія / А. М. Поддєрьогін, Л. Ю. Наумова. – К. : КНЕУ, 2011. – 184 с.

19. Подольська В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Подольська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб.наук. праць. – 2014. – № 4(35). – С. 136-142.

20. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник, – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

21. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України № 49/121 від 26 січня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/z0121-01>.

22. Рубан Т. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. Рубан, І. Білоброва, К. Кандиба // Економіка. – 2014.– № 6 (120). – С. 67–73

23. Смірнова Т.О., Усатюк К.К. Фінансова стійкість підприємства / Т.О. Смірнова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2017. – Випуск 21(11). – С. 196-200.

24. Тищенко О. М. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства / О. М Тищенко. Л. О. Норік // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 640. – С. 406–415.

25. Хомів О.В. Аналіз показників фінансової стійкості роздрібних торговельних підприємств / О. В. Хомів // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – 2015.– Вип. 21.13. – С. 332–337.

26. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : Підручник / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз., Л. А. Суліменко – Вид. 5-є, доповнене. – Житомир: ЖОО ГО «Спілка економістів України», 2012. – 609 с.

Зміст аналітичного процесу оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Етап аналітичного процесу	Аналітичні процедури	Коментар щодо реалізації аналітичних процедур
1	2	3	4
1.	Підготовчий	1.1. Уточнення об'єктів, мети і завдання аналізу, складання плану аналітичної роботи з означенням термінів її проведення та виконавців	Об'єкт – фінансова стійкість Мета – пошук потенційних можливостей підвищення рівня фінансової стійкості підприємства. План аналітичної роботи складається залежно від потреб управління
		1.2. Розробка системи оціночних і аналітичних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт дослідження	Оціночні показники – середньорічна вартість активів і капіталу підприємства (в цілому і у розрізі окремих видів), абсолютні та відносні показники фінансової стійкості. Аналітичні показники – структура активів і капіталу, динаміка оціночних показників і ступінь відповідності їх нормативам, структурна динаміка, середньорічний темп росту, абсолютне значення одного відсотку приросту, тощо.
		1.3. Збір і підготовка до аналізу необхідної інформації (перевірка її точності, забезпечення порівнянності даних та ін.)	Узагальнюється інформація даних статистичного та бухгалтерського обліку, перевіряється достовірність відображення даних у фінансовій звітності
		1.4. Обираються методи і способи дослідження	Методи – горизонтальний і вертикальний аналіз, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів, методи факторного аналізу, інтегральний аналіз, тощо.
		1.5. Назначаються відповідальні особи та виконавці	Виконавець – економіст-аналітик Відповідальний – фінансовий директор
		1.6. Обираються технічні засоби та форми подання результатів аналізу	Технічні засоби – ПЕВМ, програмне забезпечення, калькулятор, тощо Форми представлення результатів аналізу – види таблиць, їх кількість, порядок групування та реквізити

Продовження додатку А

1	2	3	4
2.	Основний	2.1. Детальний аналіз відповідності сформованої інформації щодо показників фінансової стійкості підприємства обраним методами економічного аналізу	Обчислення оціночних показників аналізу фінансової стійкості підприємства, складання відповідних аналітичних таблиць
		2.2. Фактичні значення оціночних показників фінансової стійкості порівнюються з нормативом, показниками плану звітного періоду, фактичними даними минулих років (періодів), основними показниками конкурентів тощо	Оцінка ступеня виконання плану та динаміки показників фінансової стійкості підприємства тощо
		2.3. Виявлення причин зміни оціночних показників фінансової стійкості в динаміці, та їх кількісна оцінка	Проведення факторного аналізу оціночних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства (залежно від потреб і глибини аналізу)
		2.4. Здійснюється підготовка висновків за результатами аналітичної роботи	Формування попередніх висновків за результатами аналізу і представлення їх головному бухгалтеру
3.	Заключний	3.1. Експертна оцінка результатів аналізу	Перевірка і підтвердження достовірності результатів аналізу фінансовим директором. Формування аналітичного висновку
		3.2. Розробка на підставі результатів аналізу рекомендацій щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства	Рекомендації щодо поліпшення фінансової стійкості підприємства

- 1 **Мета і задачі аналізу**
 - Мета аналізу фінансової стійкості
 - Завдання аналізу фінансової стійкості
 - Виконавці та термін аналізу
- 2 **Інформаційна база аналізу**
 - Вибір інформаційної бази
 - Підготовка вихідної інформації до використання
- 3 **Обґрунтування базових методичних підходів до проведення аналізу**
 - Підбор системи показників
 - Формалізоване представлення аналітичних показників
 - Моделювання показників
 - Встановлення бази порівняння та критеріїв оцінки
- 4 **Розрахунково-аналітичні аспекти аналізу**
 - Складання аналітичних таблиць на базі вихідної інформації
 - Розрахунок аналітичних показників
 - Розрахунок впливу кількісних і якісних чинників на зміну фінансової стійкості підприємства
 - Порівняння отриманих результатів аналізу в динаміці із загальними результатами діяльності підприємства та за сегментами бізнесу
- 5 **Підведення підсумків аналізу**
 - Узагальнення результатів аналізу
 - Вияв позитивних і негативних тенденцій у напрямках посилення фінансової стійкості
 - Інтерпретація результатів аналізу
- 6 **Формулювання висновків і розробка рекомендацій**
 - Систематизація виявлених резервів за різними напрямками господарсько-фінансової діяльності підприємства
 - Розробка обґрунтованих пропозицій з встановлення невикористаних можливостей
 - Розробка програми з мобілізації виявлених резервів в бізнес-плані наступного звітного року
- 7 **Фінансове прогнозування**
 - Аналіз перспектив розвитку окремих показників фінансової стійкості й діяльності в цілому

Організаційно-технологічна модель аналізу фінансової стійкості підприємства

Система показників оцінки фінансової стійкості підприємства торгівлі

№ з/п	Назва показника	Що показує	Алгоритм розрахунку	Коментар
1	2	3	4	5
1	Показники стану і структури капіталу			
1.1	Коефіцієнт автономії (K_a)	Характеризує незалежність від позикових засобів. Показує частку власних засобів в їх загальній сумі.	$K_a = \frac{РВК}{ВБ}$ Відношення суми реального власного капіталу до загальної суми засобів підприємства	$K_a \geq 0,5$ Перевищення вказує на зростання фінансової незалежності.
1.2	Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{фз}$)	Показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів	$K_{фз} = \frac{ВБ}{ВК}$	$K_{фз} \leq 2$ Показник обернений до коефіцієнта автономії. Характеризує залежність від позикових засобів
1.3	Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{фс}$)	Показує кількість власних коштів, які залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи позикових засобів	$K_{фс} = \frac{РВК}{ПК}$ Відношення реального власного та позикового капіталу	$K_{фс} \geq 1$ Зниження вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності
1.4	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів ($K_{н/в}$) або $K_{н/е}$	Кількість позикових коштів, яких залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи власних коштів	$K_{н/в} = \frac{ПК}{РВК}$ Відношення всіх зобов'язань (позикового капіталу) до реального власного капіталу	$K_{н/е} \leq 1$ Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел коштів, втрату фінансової автономності Залежить від характеру господарської діяльності

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
1.5	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($K_{зк}$)	Характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства	$K_{зк} = \frac{ПК}{ВБ}$ <p>Відношення суми позикового капіталу до загальної суми коштів підприємства</p>	$K_{зк} \leq 0,5$ <p>Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел коштів, втрату фінансової автономності</p>
1.6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{дз}$)	Показує частку довгострокових займів в загальній сумі довгострокових джерел формування, які можна спрямувати на реалізацію довготермінових програм	$K_{дз} = \frac{ДПК}{ВК + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу і довгострокового позикового капіталу (довгострокових джерел)</p>	Чим вище показник, тим більш залежне підприємство від довгострокових позикових джерел фінансування
1.7	Коефіцієнт стійкості фінансування ($K_{с.ф}$)	Показує питому вагу активів, які фінансуються за рахунок стійких пасивів	$K_{с.ф} = \frac{ВК + ЗМВ + ДПК}{ВБ}$ <p>Відношення власного капіталу, забезпечення майбутніх витрат та платежів і довгострокового позикового капіталу до загальної суми коштів підприємства</p>	Критичне значення коефіцієнта - 0,75. Якщо значення цього коефіцієнта нижче 0,75, можна зробити висновок, що на підприємстві недостатньо стійких джерел формування майна. Чим вище показник, тим більш активів фінансуються за рахунок довгострокових і власних джерел одночасно

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
1.8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($K_{Д.З}$)	Визначає частину довгострокових зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{Д.З} = \frac{ДПК}{ПК + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до загальної суми коштів, залучених підприємством на позиковій основі</p>	$K_{Д.З} < 0,2$
1.9	Коефіцієнт поточних зобов'язань ($K_{П.З}$)	Визначає частку (питому вагу) поточних зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{П.З} = \frac{КПК}{КПЗ + ДПК}$ <p>Відношення поточних зобов'язань загальної суми коштів, залучених підприємством на позиковій основі</p>	$K_{П.З} > 0,5$
1.10	Коефіцієнт страхування бізнесу ($K_{С.Б}$)	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна	$K_{С.Б} = \frac{РК}{ВБ}$ <p>Визначається як відношення суми резервного капіталу до загальної вартості майна</p>	$K_{С.Б} > 0,2$
2	Показники стану основних й оборотних активів			
2.1	Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними засобами ($K_{з.на}$)	Наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для його фінансової сталості. Критерій визначення неплатоспроможності (банкрутства) підприємства	$K_{з.на} = \frac{ВОЗ}{ПА} = \frac{ВК - НА}{ПА}$ <p>Відношення власних оборотних коштів до загальної величини оборотних коштів підприємства</p>	$K_{з.на} \geq 0,1$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим більше можливість проведення незалежної фінансової політики</p>

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
2.2	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами ($K_{3.3}$)	Наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для покриття запасів.	$K_{3.3} = \frac{BOЗ}{З} = \frac{BK - HA}{З}$ <p>Відношення власних оборотних коштів до величини запасів підприємства</p>	$K_{3.3} \geq 0,5$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим більше в нього можливостей проведення незалежної фінансової політики</p>
2.3	Коефіцієнт покриття запасів ($K_{п.з}$)	Наявність у підприємства «нормальних» джерел засобів для покриття запасів	$K_{п.з} = \frac{BOЗ + ККБ + КЗ_T}{З}$ <p>Відношення суми власних оборотних засобів, короткострокових кредитів банку та кредиторської заборгованості по товарним операціям до величини запасів підприємства</p>	$K_{п.з} \geq 1$ <p>Зниження вказаної межі вказує на необхідність використання інших джерел фінансування, що приводить до зростання кредиторської заборгованості по сплаті праці та по іншим видам розрахунків</p>
2.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{м.вк}$)	Здібність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу та поповнювати оборотні засоби за рахунок власних джерел	$K_{м.вк} = \frac{BOЗ}{BK}$ <p>Відношення власних оборотних засобів до загальної величини власного капіталу підприємства</p>	$K_{м.вк} \in [0,2 - 0,5]$ <p>Чим ближче значення показника до верхньої межі, тим більше можливість фінансового маневру у підприємства</p>

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів ($K_{\frac{м}{ім}}$)	Скільки оборотних активів (мобільних засобів) приходить на 1 грош. од. необоротних активів (іммобілізованих засобів)	$K_{\frac{м}{ім}} = \frac{ПА}{НА}$ <p>Відношення оборотних до необоротних активів</p>	Чим вище значення показника, тим більше коштів підприємство укладає в оборотні активи
2.6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{рвм}$)	Показує частку коштів торговельного процесу у вартості майна підприємства	$K_{рвм} = \frac{ОЗ + З + НВ}{ВБ}$ <p>Відношення суми основних засобів, запасів та незавершеного виробництва до загальної величини майна підприємства (валюти балансу)</p>	Чим вище значення показника, тим вище рівень виробничого потенціалу підприємства
2.7	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів ($K_{ст.фін}$)	Показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів	$K_{ст.фін} = \frac{ДПК}{НА}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до необоротних активів підприємства</p>	$K_{ст.фін} < 1$ <p>Перевищення вказаної межі вказує на зростання вартості необоротних активів, сформованих за рахунок довгострокових джерел фінансування</p>

Додаток Г

Динаміка основних показників фінансової стійкості підприємств Харківської області за видами економічної діяльності (на початок року) *

(коєф.)

Вид економічної діяльності	Коефіцієнт автономії					Коефіцієнт фінансування					Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Сільське, лісове та рибне господарство	0,50	0,42	-0,04	0,57	0,55	1,00	1,39	-26,27	0,76	0,82	0,43	0,39	-0,09	0,53	0,47
Промисловість	0,39	0,29	0,23	0,20	0,22	1,60	2,43	3,36	3,97	3,56	0,09	-0,02	-0,08	0,02	0,02
Будівництво	0,11	0,02	0,00	0,01	0,08	8,10	58,20	-275,7	146,73	11,63	0,08	0,02	0,02	0,05	0,07
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,09	0,01	-0,05	0,08	0,08	10,77	87,85	-19,53	11,00	11,57	0,08	-0,03	-0,01	0,15	0,14
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,48	0,42	0,72	0,56	0,54	1,09	1,37	0,39	0,78	0,87	-0,11	-0,12	-0,10	-0,06	-0,06
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,37	0,12	-0,17	-0,30	-0,39	1,69	7,20	-6,78	-4,35	-3,59	-0,33	-0,60	-0,95	-1,43	-1,74
Інформація та телекомунікації	0,33	0,09	0,15	0,64	0,59	2,06	9,74	5,78	0,57	0,69	-0,06	-0,33	-0,39	0,43	0,39
Фінансова та страхова діяльність	0,56	0,39	0,25	0,62	0,61	0,79	1,59	2,93	0,60	0,63	0,53	0,42	0,39	0,62	0,62
Операції з нерухомим майном	0,32	0,09	0,00	0,19	0,22	2,18	10,61	-240,1	4,24	3,64	-0,11	-0,30	-0,14	-0,02	-0,04
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,34	0,67	0,63	0,43	0,43	1,90	0,51	0,59	1,33	1,35	0,12	0,17	0,28	0,31	0,28
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,77	0,70	0,84	0,95	0,94	0,30	0,43	0,20	0,05	0,06	0,09	0,02	-0,44	-0,26	-0,25
Освіта	0,71	0,70	0,74	0,41	0,40	0,41	0,43	0,36	1,46	1,50	0,22	0,16	-0,06	0,26	0,26
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,45	0,40	0,28	0,37	0,40	1,21	1,50	2,53	1,70	1,52	-0,39	-0,46	-0,24	-0,41	-0,08
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,34	0,36	0,34	0,50	0,45	1,94	1,80	1,96	1,02	1,20	-0,53	-0,67	-0,77	0,60	0,50
Надання інших видів послуг	0,33	0,28	0,51	0,25	0,26	2,07	2,64	0,96	2,95	2,86	-0,83	-0,38	0,17	-35,69	-27,85
Разом	0,34	0,30	0,32	0,40	0,38	1,93	2,35	2,09	1,52	1,64	0,12	0,04	-0,02	0,15	0,13

* Складено за даними сайту Головного управління статистики у Харківській області (<http://kh.ukrstat.gov.ua>)

Додаток Д

Аналіз динаміки та структури майна і джерел його формування у ТОВ «Діоніс»

Д-1. Актив порівняльного аналітичного балансу підприємства (станом на кінець року)

Актив	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення (+,-) 2017 року від				2017 рік у % до	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	2015 року		2016 року		2015р оку	2016 року
							суми, тис. грн	питомої ваги, %	суми, тис. грн	питомої ваги, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Необоротні активи	434,6	35,17	396,4	30,68	347,4	26,7	-87,2	-8,47	-49	-3,98	79,9	87,6
2. Оборотні активи	801,0	64,83	895,5	69,32	953,8	73,3	152,8	8,47	58,3	3,98	119,1	106,5
у тому числі:												
– запаси	322,9	26,13	359,2	27,8	405,2	31,14	82,3	5,01	46	3,34	125,5	112,8
– дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	287,2	23,24	301,1	23,31	293,8	22,58	6,6	-0,66	-7,3	-0,73	102,3	97,6
– дебіторська заборгованість за розрахунками та інша	137,1	11,1	164,1	12,7	152,0	11,68	14,9	0,58	-12,1	-1,02	110,9	92,6
– грошові кошти та їх еквіваленти	14,7	1,19	13,1	1,01	10,4	0,8	-4,3	-0,39	-2,7	-0,21	70,7	79,4
– інші оборотні активи	39,1	3,16	58,0	4,49	92,4	7,1	53,3	3,94	34,4	2,61	236,3	159,3
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1235,6	100,0	1291,9	100,0	1301,2	100,0	65,6	x	9,3	x	105,3	100,7

Продовження додатку Д

Д-2. Пасив порівняльного аналітичного балансу підприємства (станом на кінець року)

Пасив	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення (+,-) 2017 року від				2017 рік у % до	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	сума, тис. грн.	2015 року		2016 року		2015ро ку	2016 року
							питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Власний капітал	713,4	57,74	723,6	56,01	731,9	56,25	18,5	-1,49	8,3	0,24	102,6	101,1
2. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання всього	490,8	39,72	551,5	42,69	569,3	43,75	78,5	4,03	17,8	1,06	116	103,2
у тому числі												
– короткострокові кредити банку	58,6	4,74	38,7	3	29,4	2,26	-29,2	-2,48	-9,3	-0,74	50,2	76
– кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	281,7	22,8	268,2	20,76	193,7	14,89	-88	-7,91	-74,5	-5,87	68,8	72,2
– поточні зобов'язання за розрахунками	150,5	12,18	152,6	11,81	270,2	20,77	119,7	8,59	117,6	8,96	179,5	177,1
– інші поточні зобов'язання	-	-	92,0	7,12	76,0	5,84	76	5,84	-16	-1,28	-	82,6
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1235,6	100,0	1291,9	100,0	1301,2	100,0	65,6	x	9,3	x	105,3	100,7

Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Діоніс»
(станом на кінець року)

(тис. грн.)

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення (+,-) 2017 року від	
				2015 року	2016 року
1. Джерела власних коштів	713,4	723,6	731,9	18,5	8,3
2. Необоротні активи	434,6	396,4	347,4	-87,2	-49
3. Наявність власних оборотних коштів підприємства	278,8	327,2	384,5	105,7	57,3
4. Довгострокові кредити і позикові кошти	-	-	-	-	-
5. Наявність власних і довгострокових позикових коштів	278,8	327,2	384,5	105,7	57,3
6. Короткострокові кредити та зобов'язання	58,6	38,7	29,4	-29,2	-9,3
7. Сукупна величина основних джерел формування запасів і витрат	337,4	365,9	413,9	76,5	48,0
8. Загальна величина запасів і витрат	322,9	359,2	405,2	82,3	46,0
9. Надлишок (+) або нестаток (-) власних оборотних коштів	-44,1	-32	-20,7	23,4	11,3
10. Надлишок (+) або нестаток (-) власних і довгострокових позикових коштів	-44,1	-32	-20,7	23,4	11,3
11. Надлишок (+) або нестаток (-) загальної величини джерел формування запасів і витрат	14,5	6,7	8,7	-5,8	2,0
Тип фінансової стійкості	Нестійкий	Нестійкий	Нестійкий	х	х

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Діоніс»
(станом на кінець року)**

(тис. грн.)

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення (+,-) 2017 року від	
				2015 року	2016 року
Показники стану і структури капіталу					
1.1 Коефіцієнт автономії	0,577	0,560	0,562	-0,015	0,002
1.2 Коефіцієнт фінансової залежності	1,732	1,785	1,778	0,046	-0,008
1.3 Коефіцієнт фінансової стійкості	1,517	1,342	1,285	-0,232	-0,057
1.4 Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,688	0,762	0,778	0,090	0,016
1.5 Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,423	0,440	0,438	0,015	-0,002
1.6 Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.7 Коефіцієнт стійкості фінансування	0,577	0,560	0,562	-0,015	0,002
1.8 Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.9 Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0
1.10 Коефіцієнт страхування бізнесу	0,110	0,120	0,121	0,011	0,001
Показники стану основних й оборотних активів					
2.1 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,387	0,384	0,403	0,016	0,019
2.2 Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,961	0,958	0,949	-0,012	-0,009
2.3 Коефіцієнт покриття запасів	2,015	1,812	1,500	-0,515	-0,313
2.4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,435	0,475	0,525	0,090	0,050
2.5 Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів	1,843	2,259	2,746	0,902	0,486
2.6 Коефіцієнт реальної вартості майна	0,613	0,585	0,578	-0,035	-0,006
2.7 Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Вихідні дані для розрахунку показника запасу фінансової стійкості ТОВ «Діоніс»

Показник	Умовні позначення	Роки			Відхилення 2017 року від			
		2015	2016	2017	2015 року		2016 року	
					абсолютне (+,-)	відносне, %	абсолютне (+,-)	відносне, %
1. Операційний дохід, тис. грн.	<i>ОД</i>	13546,3	13616,1	14196,9	650,6	4,80	580,8	4,27
2. Операційні витрати, тис. грн.	<i>ОВ</i>	13156,5	13189,8	14088,5	932,0	7,08	898,7	6,81
у тому числі:								
а) змінні витрати	<i>ЗВ</i>	10156,8	10182,5	10904,5	747,7	7,36	722,0	7,09
б) постійні витрати	<i>ПВ</i>	2999,7	3007,3	3184,0	184,3	6,14	176,7	5,88
3. Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	<i>П^{ОП}</i>	389,8	426,3	108,4	-281,4	-72,19	-317,9	-74,57
4. Маржинальний дохід, тис. грн.	<i>МД</i>	3389,5	3433,6	3292,4	-97,1	-2,86	-141,2	-4,11
5. Коефіцієнт маржинального доходу, коеф.	<i>КМД</i>	0,250	0,252	0,232	-0,018	х	0,020	х
6. Поріг рентабельності, тис. грн.	<i>ПР</i>	11998,8	11933,7	13724,1	1725,3	14,38	1790,4	15,00
7. Запас фінансової стійкості, %	<i>ЗФС</i>	11,42	12,36	3,33	-8,09	х	-9,03	х

Примітки:

$$1) \quad КМД = \frac{МД}{ОД} = \frac{ОД - ЗВ}{ОД};$$

$$2) \quad ПР = \frac{ПВ}{КМД};$$

$$3) \quad ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \cdot 100$$

**Розрахунок зваженої оцінки діяльності ТОВ «Діоніс»
за методом SPACE-аналізу**

Показник	Оцінка, балів	Вага	Зважена оцінка, балів
1. Фінансова сила (ФС)			3,2
1.1. Ліквідність	2	0,2	0,4
1.2. Оборотність оборотних активів	4	0,2	0,8
1.3. Рентабельність власного капіталу	3	0,2	0,6
1.4. Фінансова незалежність	3	0,2	0,6
1.5. Стабільність отримання прибутку	4	0,2	0,8
2. Конкурентоспроможність підприємства (КП)			3,6
2.1. Ринкова частка	2	0,2	0,4
2.2. Товарна структура	4	0,2	0,8
2.3. Прихильність покупців	4	0,2	0,8
2.4. Рентабельність продажів	3	0,2	0,6
2.5. Цінова політика	5	0,2	1,0
3. Привабливість галузі (ПГ)			3,4
3.1. Потенціал зростання	4	0,25	1,0
3.2. Конкурентна ситуація	2	0,25	0,5
3.3. Стадія життєвого циклу галузі	4	0,2	0,8
3.4. Капіталоємність	4	0,2	0,8
3.5. Бар'єри входження на ринок	3	0,1	0,3
4. Стабільність середовища (СС)			3,95
4.1. Інновації і НТП	2	0,1	0,2
4.2. Інфляція	5	0,25	1,25
4.3. Варіація попиту	4	0,25	1,0
4.4. Державне регулювання галузі	2	0,1	0,2
4.5. Агресивність конкурентів	4	0,2	0,8
4.6. Маркетингові та рекламні можливості	5	0,1	0,5

**Рейтингова шкала для оцінювання рівня фінансової стійкості
підприємства торгівлі**

№ з/п	Коефіцієнт	Оцінка в балах		
		2	1	0
1	2	3	4	5
<i>1. Показники стану і структури капіталу підприємства</i>				
1.1	Коефіцієнт автономії (K_a)	більше 0,5	дорівнює 0,5	менше 0,5
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($K_{зк}$)	менше 0,5	дорівнює 0,5	більше 0,5
1.3	Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{фс}$)	більше 1	дорівнює 1	менше 1
1.4	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних засобів ($K_{н/в}$)	менше 1	дорівнює 1	більше 1
1.5	Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{фз}$)	менше 2	дорівнює 2	більше 2
1.6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{дз}$)	наближається до 0	середнє значення	наближається до 1
1.7	Коефіцієнт стійкості фінансування ($K_{с.ф}$)	більше 0,75	дорівнює 0,75	менше 0,75
1.8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($K_{д.з}$)	менше 0,2	дорівнює 0,2	більше 0,2
1.9	Коефіцієнт поточних зобов'язань ($K_{п.з}$)	більше 0,5	дорівнює 0,5	менше 0,5
1.10	Коефіцієнт страхування бізнесу ($K_{с.б}$)	більше 0,2	дорівнює 0,2	менше 0,2
<i>2. Показники стану основних й оборотних активів</i>				
2.1	Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними засобами ($K_{з.па}$)	більше 0,1	дорівнює 0,1	менше 0,1
2.2	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами ($K_{з.з}$)	більше 0,5	дорівнює 0,5	менше 0,5
2.3	Коефіцієнт покриття запасів ($K_{п.з}$)	більше 1	дорівнює 1	менше 1
2.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{м.вк}$)	більше 0,5	0,2-0,5	менше 0,2
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів ($K_{м/ім}$)	більше 1	дорівнює 1	менше 1
2.6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{рвм}$)	наближається до 1	середнє значення	наближається до 0
2.7	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів ($K_{ст.фін}$)	менше 1	дорівнює 1	більше 1

**Вихідні дані для комплексної оцінки фінансової стійкості сукупності
досліджуваних підприємств (за даними на початок 2018 року)**

№ з/п	Коефіцієнт	Норматив	Хвиля	Кріан	Грот	Біола	Бріз	Кристал	Фрутті	Діоніс	Орхідея
<i>1. Показники стану і структури капіталу підприємства. Ваговий коефіцієнт – 5.</i>											
1.1	K_a	$\geq 0,5$	0,661	0,619	0,594	0,671	0,621	0,644	0,756	0,562	0,781
1.2	$K_{зк}$	$\leq 0,5$	0,339	0,381	0,406	0,329	0,379	0,356	0,244	0,438	0,219
1.3	$K_{фс}$	≥ 1	1,95	1,625	1,463	2,04	1,639	1,809	3,098	1,285	3,566
1.4	$K_{н/в}$	≤ 1	0,513	0,616	0,684	0,49	0,61	0,553	0,323	0,778	0,28
1.5	$K_{фз}$	≤ 2	1,57	1,469	1,41	1,594	1,475	1,529	1,795	1,778	1,854
1.6	$K_{оз}$	зм.	0,136	0,127	0,122	0,138	0,128	0,132	0,156	0,0	0,161
1.7	$K_{с.ф}$	0,75	0,754	0,706	0,677	0,765	0,708	0,734	0,862	0,562	0,891
1.8	$K_{д.з}$	$< 0,2$	0,296	0,277	0,266	0,3	0,278	0,288	0,338	0,0	0,35
1.9	$K_{п.з}$	$> 0,5$	0,704	0,659	0,632	0,715	0,661	0,685	0,805	1,0	0,832
1.10	$K_{с.б}$	$> 0,5$	0,147	0,138	0,132	0,149	0,138	0,143	0,168	0,121	0,174
<i>2. Показники стану основних й оборотних активів. Ваговий коефіцієнт – 4.</i>											
2.1	$K_{з.на}$	$\geq 0,1$	0,208	0,195	0,187	0,211	0,195	0,203	0,238	0,016	0,117
2.2	$K_{з.з}$	$\geq 0,5$	0,475	0,445	0,427	0,482	0,446	0,462	0,543	-0,012	0,561
2.3	$K_{п.з}$	≥ 1	1,387	1,298	1,246	1,408	1,303	1,35	1,586	-0,515	1,638
2.4	$K_{м.вк}$	0,2-0,5	0,135	0,126	0,121	0,137	0,127	0,131	0,154	0,090	0,159
2.5	$K_{м/ім}$	зб.	0,749	0,701	0,673	0,76	0,704	0,729	0,856	0,902	0,885
2.6	$K_{рвм}$	зб.	0,758	0,709	0,681	0,769	0,712	0,738	0,867	-0,035	0,895
2.7	$K_{ст.фін}$	< 1	0,176	0,165	0,158	0,179	0,165	0,171	0,201	0,0	0,208

Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємств досліджуваної сукупності (за даними на початок 2018 року)

№ з/п	Коефіцієнт	Норматив	Вага, бал	Бальна оцінка показників фінансової стійкості підприємства									Зважена бальна оцінка показників фінансової стійкості підприємства										
				Хвиля	Кріан	Грот	Біола	Бріз	Кристал	Фрутті	Діоніс	Орхідея	Хвиля	Кріан	Грот	Біола	Бріз	Кристал	Фрутті	Діоніс	Орхідея		
<i>1. Показники стану і структури капіталу підприємства. Ваговий коефіцієнт – 5.</i>																							
1.1	K_a	$\geq 0,5$	9	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18	18	18	18	18	18	18	18	18		
1.2	$K_{зк}$	$\leq 0,5$	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
1.3	$K_{фс}$	≥ 1	8	2	2	2	2	2	2	2	2	2	16	16	16	16	16	16	16	16	16		
1.4	$K_{н/а}$	≤ 1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
1.5	$K_{фз}$	≤ 2	2	1	2	2	1	2	1	1	2	1	2	4	4	2	4	2	2	4	2		
1.6	$K_{дз}$	зм.	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8	8	8	8	8	8	8	8		
1.7	$K_{с.ф}$	0,75	5	1	0	0	2	0	0	2	0	2	5	0	0	10	0	0	10	0	10		
1.8	$K_{д.з}$	$< 0,2$	4	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	4	4	0	4	4	0	4	0		
1.9	$K_{п.з}$	$> 0,5$	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	14	14	14	14	14	14	14	14	14		
1.10	$K_{с.б}$	$> 0,5$	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Разом по групі I													71	72	72	76	72	70	76	72	76		
Разом по групі I з урахуванням вагового коефіцієнту														355	360	360	380	360	350	380	360	380	
<i>2. Показники стану основних й оборотних активів. Ваговий коефіцієнт – 4.</i>																							
2.1	$K_{з.на}$	$\geq 0,1$	9	2	2	2	2	2	2	2	2	1	18	18	18	18	18	18	18	18	9		
2.2	$K_{з.з}$	$\geq 0,5$	8	1	0	0	1	0	1	2	0	2	8	0	0	8	0	8	16	0	16		
2.3	$K_{п.з}$	≥ 1	7	2	2	2	2	2	2	2	0	2	14	14	14	14	14	14	14	0	14		
2.4	$K_{м.вк}$	0,2-0,5	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4		
2.5	$K_{м/ім}$	зб.	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
2.6	$K_{р.вм}$	зб.	4	2	2	2	2	2	2	2	0	2	8	8	8	8	8	8	8	0	8		
2.7	$K_{ст.фін}$	< 1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
Разом по групі II														61	53	53	61	53	61	69	31	64	
Разом по групі II з урахуванням вагового коефіцієнту															244	212	212	244	212	244	276	124	256
Інтегральний показник фінансової стійкості підприємства															599	572	572	624	572	594	656	484	636
Рейтинг підприємства за рівнем фінансової стійкості															4	7	8	3	6	5	1	9	2

